

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 146/08-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. septembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť J. K., K., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., pre namietané porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 p r i k a z u j e konať bez zbytočných prietáhov.

3. J. K. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 120 000 Sk (slovom stodvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť J. K. trovy konania v sume 7 752 Sk (slovom sedemtisíc sedemstopäťdesiatdva slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne advokátky JUDr. I. R., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia

5. Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovujú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 146/08-15 zo 6. mája 2008 prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. K. (ďalej len „sťažovateľ“) pre namietané porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 o rozvod a úpravu práv a povinností k maloletým deťom.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol:

«Sťažovateľ vidí nesprávnosť postupu okresného súdu predovšetkým v tom, že nepostupoval dostatočne dôrazne, nevyužíval opatrenia, ktoré má k dispozícii na to, aby zabezpečil plynulosť konania a jeho efektívnosť aj za stavu, keď jeden z účastníkov tohto konania (navrhovateľ - otec sťažovateľa) svojimi úkonmi sťažoval postup konania.

Odo dňa 1. 7. 1998 až do 12. 8. 2003 (deň doručenia znaleckého posudku Dr. P.) vo veci nebolo vykonané znalecké dokazovanie, ktoré by tak zhodnotil psychický stav vtedy maloletého dieťaťa – sťažovateľa, jeho vzťah k obidvom rodičom, jeho osobnostnú štruktúru, ako aj by zistil štruktúru osobnosti obidvoch rodičov vtedy mal. dieťaťa s cieľom zistiť, ktorý z nich má pre jeho výchovu lepšie osobnostné predpoklady.

Odo dňa 1. 7. 1998 až do 16. 5. 2001 sa súd prostredníctvom ustanoveného znalca (pôvodne znalkyne) snažil vykonať dokazovanie, ktoré bolo podľa jeho názoru nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. Navrhovateľ v uvedenom konaní sa tomuto dokazovaniu nepodrobil, neustanovil sa k znalkyni a napriek tomu, jediným spôsobom, ktorým sa odporca pokúsil navrhovateľa primerť, aby sa podrobil dokazovaniu, ktoré považoval za potrebné, bolo uloženie poriadkovej pokuty na pojednávaní dňa 19. 2. 1999.

Krajský súd v Košiciach vo svojom uznesení zo dňa 10. 5. 2002 sp. zn. 18 Co 438/01, ktorým zrušil rozsudok okresného súdu o rozvode manželstva účastníkov, v odôvodnení uvádza: „Bude povinnosťou súdu I. stupňa okrem preverenia vyššie uvedených nových skutočností nariadiť znalecké dokazovanie znalcom psychológom za účelom prešetrenia zdravotného stavu maloletého a tiež za účelom zistenia osobnostných predpokladov obidvoch rodičov pre výchovu detí“. Aj keď odvolací súd dáva potrebu vykonania nových dôkazov do súvislosti s udalosťami, ktoré nastali po vyhlásení rozsudku okresným súdom, názor sťažovateľa je taký, že od 1. 7. 1998 až do vynesenia zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Košiciach okresný súd konal tak, že výsledkom jeho konania za toto obdobie je potreba dokazovania, ktoré nariadil už dňa 1. 7. 1998, teda takmer 4 roky predtým. (...)

Od 1. 9. 2002 je neuposlušnosť príkazu súdu bez dostatočného ospravedlnenia alebo nevyhovenie výzve súdu, trestným činom. Výzvou súdu je aj výzva znalca, povereného vypracovaním znaleckého posudku na ustanovenie sa k nemu. Okresný súd mal teda možnosť použitím poriadkových opatrení alebo podnetom orgánom činným v trestnom konaní pôsobiť na účastníka konania tak, aby za nerešpektovanie výziev a predvolaní súdu niesol aj zodpovednosť, ktorú podľa príslušných právnych predpisov znášať má. Okresný súd však v tomto smere, podľa vedomostí sťažovateľa, nevykonával žiadne úkony. (...)

Domnieva sa, že doba, ktorá uplynula od podania návrhu až dosiaľ, doba 12 rokov a takmer 3 mesiacov, je neprimerane dlhá a ničím neospravedlniteľná a v podstatnej miere ju spôsobil okresný súd svojou nečinnosťou.»

Sťažovateľ je toho názoru, že konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 24 C 18/96 vzhľadom na jeho predmet, skutkovú a právnu povahu nemožno hodnotiť ako zložitú vec. Rovnako správanie sťažovateľa v tomto konaní nemožno hodnotiť ako správanie sťažujúce postup súdu. Súdne konanie prebieha od roku 1996 a dosiaľ nie je právoplatne skončené. V postupe okresného súdu vidí porušenie základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Požadované priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 300 000 Sk odôvodnil tým, že vec dosiaľ nie je právoplatne skončená, čo u neho vyvoláva stav právnej neistoty.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci listom sp. zn. 1SprV/277/2008 z 29. mája 2008 vyjadril predseda okresného súdu, v ktorom uviedol:

„Predmetom konania je rozvod a úprava rodičovských práv a povinností k deťom pochádzajúcim z manželstva.

Návrh na rozvod podal na tunajšom súde sťažovateľ dňa 5. 1. 1996.

Rozsudkom č. k. 24 C 18/96-112 zo dňa 16. 5. 2001 súd manželstvo účastníkov rozviedol a upravil práva a povinnosti k vtedy ešte maloletému J. K. Rozsudok, čo do výroku o rozvode nadobudol právoplatnosť 3. 10. 2001.

Proti výroku o úprave rodičovských práv a povinností podala odvolanie odporkyňa. Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 18 Co 438/01-179 zo dňa 10. 5. 2002 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti o vrátil mu vec na ďalšie konanie.

Okresný súd Košice I riadiac sa právnym názorom odvolacieho súdu vykonáva rozsiahle dokazovanie ohľadne zárobkových schopností a možností rodičov, ich majetkových pomerov a odôvodnených potrieb dieťaťa.

Ďalší termín pojednávania vo veci je vytýčený na 2. júl 2008.

V priebehu konania sa na Ústavný súd SR obrátila so sťažnosťou odporkyňa D. K.

Ústavný súd SR nálezom č. II. 231/03-28 zo dňa 4. 3. 2004 rozhodol, že základné právo D. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov porušené nebolo.

Okresný súd Košice I v minulosti a aj po prijatí uvedeného Nálezu Ústavného súdu SR, postupuje vo veci aktívne a so starostlivosťou primeranou povahe veci.

K neúmernému predlžovaniu konania dochádza v dôsledku procesných úkonov samotných účastníkov (vznášané námietky zaujatosti voči konajúcim sudcom a znalcom, návrhy na vydávanie predbežných opatrení, podávanie odvolaní proti všetkým rozhodnutiam súdu a pod.)

Správanie sa účastníkov konania vyvoláva potrebu venovať sa im v takom rozsahu, že nie je možné dosiahnuť právoplatné rozhodnutie vo veci samej.

Po oboznámení sa s obsahom spisu som dospel k záveru, že ústavné práva sťažovateľa v tomto konaní porušené neboli.“

Predseda okresného súdu v podaní z 29. mája 2008 a právna zástupkyňa sťažovateľa v podaní zo 6. júna 2008 uviedli, že netrujú na verejnom ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez

zbytočných priet'ahov, ako aj práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím“.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní okresného súdu došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02), ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 24 C 18/96 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania je úprava práv a povinností k maloletým deťom, ktorý tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, a vec z právneho a skutkového hľadiska nevykazuje znaky náročnosti. Ústavný súd vychádzajúc z doterajšej dĺžky konania, jeho priebehu a dosiaľ dosiahnutých výsledkov konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali priebeh konania jeho zložitou.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mohla byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu. Sťažovateľ bol v konaní aktívny a súčinnosť. Pri hodnotení správania sťažovateľa ako účastníka súdneho konania dospel ústavný súd k záveru, že sťažovateľ neprispel k predĺženiu doterajšej doby konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu. Ústavný súd sa zaoberal postupom okresného súdu v posudzovanej veci nielen z hľadiska sťažovateľom namietaných (označených) období, ale aj z hľadiska celkového priebehu posudzovaného súdneho konania.

Z rozboru veci vyplýva, že 5. januára 1996 bol okresnému súdu podaný návrh na rozvod a úpravu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom. Dňa 16. mája 2001 okresný súd vyniesol rozsudok, ktorým bolo manželstvo účastníkov rozvedené a zároveň bolo rozhodnuté o úprave práv a povinností k maloletým deťom. Proti výroku o úprave práv a povinností k maloletým deťom 6. júla 2001 matka podala odvolanie. Pokiaľ ide o výrok o rozvode, rozsudok nadobudol právoplatnosť 3. októbra 2001. Krajský súd v Košiciach uznesením sp. zn. 18 Co 438/01 z 10. mája 2002 zrušil rozsudok prvostupňového súdu v napadnutej časti a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Ústavný súd zistil, že v tomto konaní okresný súd síce vykonával úkony vo veci, avšak jeho činnosť bola neefektívna a nesústredená. Neefektívnosť činnosti okresného súdu spočíva najmä v nedostatočnom využití poriadkových opatrení vo vzťahu k navrhovateľovi za tým účelom, aby sa dostavil k znalcovi, aby bolo možné vykonať znalecké dokazovanie. Nedostatočné využitie poriadkových opatrení voči navrhovateľovi viedlo k predĺženiu celého súdneho konania.

Ústavný súd preto po zvážení všetkých okolností pri hodnotení postupu okresného súdu, najmä s prihliadnutím na doterajšiu dobu konania a na skutočnosť, že konanie začalo ešte v roku 1996, konštatuje, že celková dĺžka konania - 12 rokov - nemôže byť považovaná za zodpovedajúcu požiadavke konania bez zbytočných prieťahov a v primeranej lehote, ako to vyžaduje čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Uvedené okolnosti sú dostatočné na to, aby oprávnili ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva a slobody porušil, vo veci konal [podobne aj § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde]. Vzhľadom na to ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 18/96 konal bez zbytočných prieťahov.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 300 000 Sk voči okresnému súdu poukazujúc najmä na doterajšiu dĺžku konania pred ním.

Podľa názoru ústavného súdu nemožno spravodlivo žiadať, aby fyzická osoba čakala 12 rokov na výsledok konania o rozvod manželov a úpravu práv a povinností k maloletým deťom, ktoré dosiaľ nie je právoplatne skončené. U sťažovateľa oprávnene takýto postup okresného súdu vyvoláva stav právnej neistoty. Vychádzajúc z tohto pohľadu na pozíciu sťažovateľa, z princípov spravodlivosti a spôsobu završenia ochrany základných práv sťažovateľa, ako aj z konkrétnych okolností tohto prípadu ústavný súd dospel k záveru, že finančné zadost'učinenie v sume 120 000 Sk, ktoré je okresný súd povinný zaplatiť v súlade s výrokom tohto nálezu sťažovateľovi, je primeraným zadost'účením spojeným s porušením jeho označených práv.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľa si v podaní zo 6. júna 2008 uplatnila trovy konania v sume 7 752 Sk vrátane DPH, ktoré bližšie špecifikovala.

Základom na výpočet náhrady za úkon právnej služby je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2006 v sume 17 822 Sk a v prvom polroku 2007 v sume 19 056 Sk.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania uplatnenú jeho právnou zástupkyňou v sume 7 752 Sk z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby - za prvý úkon v sume 2 970 Sk a za druhý úkon v sume 3 176 Sk (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie sťažnosti) zvýšené o 19 % DPH, pretože právna zástupkyňa je platcom DPH. Ďalej ústavný súd podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal právnej zástupkyňi sťažovateľa dvakrát náhradu režijného paušálu - za jeden úkon 178 Sk a za druhý úkon 190 Sk. Ústavný súd vyslovil povinnosť okresného súdu uhradiť trovy právneho zastúpenia právnej zástupkyňi sťažovateľa.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2008